

A biomassa energetikai célú hasznosításának jogi háttere

Kormányos Szilvia

*Debreceni Egyetem, ATC, AVK, Vállalatgazdaságtani Tanszék
4032 Debrecen, Böszörményi u. 138
e-mail: kormányos@agr.unideb.hu*

Összefoglalás: *Hazánk kedvező természeti adottságaiból fakadóan évről évre igen jelentős mennyiségű fő- és melléktermék képződik a mezőgazdaságban, az élelmiszergazdaságban, valamint a kommunális szektorban. Ezeknek az anyagoknak a felhasználása nemcsak energetikai, hanem környezetvédelmi, piaci és vidéki munkahelyteremtés szempontjából is igen fontos lehetőség Magyarország számára. A megújuló energiák elterjedését, alkalmazásuk gazdaságosságát erőteljesen befolyásolja a jogi szabályozás is, amelynek három szegmensét mutatom be. Az Európai Unióhoz csatlakozás hazánktól is megköveteli az országunk jogrendjének az uniós jogrendhez igazítását.*

Tárgyszavak: megújuló energiaforrás; jogi szabályozás; Európai Unió.

Bevezetés

Hazánk kedvező természeti adottságaiból fakadóan évről évre igen jelentős mennyiségű fő- és melléktermék képződik a mezőgazdaságban, az élelmiszergazdaságban, valamint a kommunális szektorban. Ezeknek az anyagoknak a felhasználása nemcsak energetikai, hanem környezetvédelmi, piaci és vidéki munkahelyteremtés szempontjából is igen fontos lehetőség Magyarország számára.

A megújuló energiák elterjedését, alkalmazásuk gazdaságosságát azonban erőteljesen befolyásolja a jogi szabályozás is, amelynek három szegmensét mutatom be. A csatlakozás az Európai Unióhoz hazánktól is megköveteli az országunk jogrendjének az uniós jogrendhez igazítását. Tehát fontos a nemzetközi kötelezettségvállalások vizsgálata, ahova tartozik az 1997 decemberében megtartott kiotói konferencia, illetve az EU jogrendszer bemutatása, amely többek között foglalkozik a Zöld és Fehér könyvvel is.

Azonban ezek mellett kiemelt jelentőségű a hatályos hazai jogszabályi rendszer vizsgálata, amely az utóbbi években a biomasza hasznosítása tekintetében igen jelentős változásokon ment keresztül. Ezek a változások több szegmenst érintenek, amely közül a legnagyobb jelentőséggel a mezőgazdasággal foglalkozó termelők életét befolyásolják. A másik fontos csoport az általuk készített terméket felhasználó vagy feldolgozó ipar, illetve az energiaipar. Ezeken keresztül pedig a hétköznapi ember életére és egészségére is hatással van.

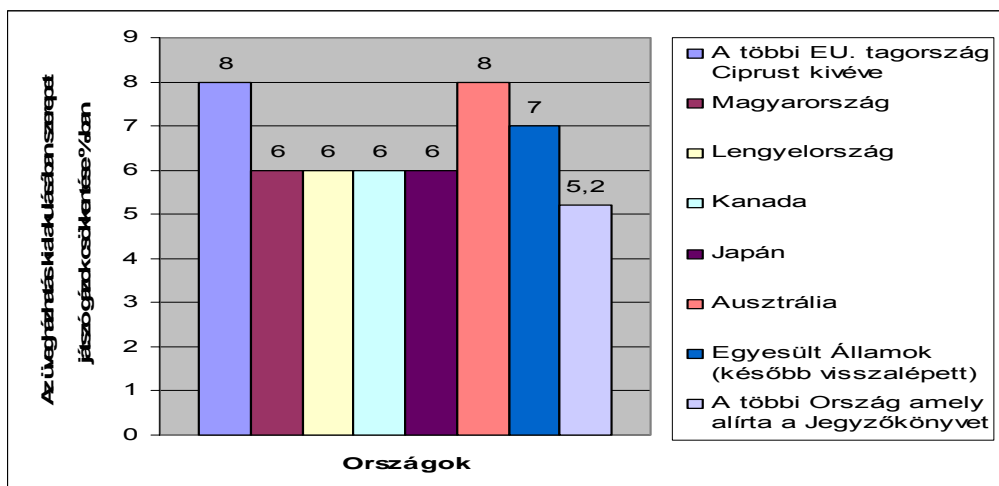
Nemzetközi kötelezettségvállalások

1968-ban huszonöt ország nyolcvan tudósa megalapította a Római Klubot. A szervezet jelentései komoly mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy megszülessen és a széles nyilvánosság előtt is teret kapjon a gondolat: a légszennyező, progresszív ipari növekedés nem folytatható határtalanul. Később 1992-ben megrendezésre került Rio de Janeiróban az ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferenciája. A rendezvény mérföldkőnek számít a klíma- és környezetvédelem történetében. Az itt megfogalmazott Nyilatkozat részletesen foglalkozik az üvegházhatású gázok korlátozásával. Ezt követően megszületett az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény (UNFCCC, Framework Convention on Climate Change), és így a nemzetközi politika szintjére emelkedett az éghajlatváltozás kérdése.

A Riói konferencián résztvevő országok megállapodtak abban, hogy a továbbiakban rendszeres egyeztetést folytatnak, így született meg a Conference of Parties (COP) tárgyalássorozata, amelynek harmadik fordulóját (COP-3) 1997-ben a japán Kiotó városában rendezték meg.

1997. december 11-én 141, köztük 38 fejlett ipari ország kötelezettséget vállalt – a világméretű klímaváltozásról szóló ENSZ-keretmegállapodáshoz csatolt Kiotói Jegyzőkönyv aláírásával –, hogy a 2008 és 2012 közötti időszakra az 1990-es szinthez képest átlagosan 5,2 százalékkal csökkenti az üvegházhatás kialakulásában szerepet játszó gázok kibocsátását. (Az aláíró országok száma időközben változott, mivel több eredeti felajánló végezetül visszalépett.) Az Európai Unió és Ausztrália 8, az Egyesült Államok 7, Kanada és Japán pedig 6 százalékos csökkentést vállalt (*1. ábra*).

A Jegyzőkönyv azonban csak 2005.02.16-án lépett életbe, mivel a két legnagyobb szennyező, az USA és Oroszország – amelyek együtt az 1990-ben kibocsátott összes szén-dioxid több mint 45%-ért voltak felelősek – a korábbi ígéretük ellenére sem fogadta el az előírt értékeket. Végül Oroszország 2004 őszén – hosszas tárgyalásokat követően – elfogadta a Jegyzőkönyvben leírtakat. Ezzel az utolsó akadály is elhárult a Kiotói Jegyzőkönyv életbe lépése előtt.



1. ábra A Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségek

Magyarország 2002 júliusában csatlakozott az ENSZ által kezdeményezett nemzetközi klímavédő egyezményhez, 6%-os csökkenést vállalva (2008–2012-ig) a bázisidőszakhoz képest. Hazánk a bázisidőszakban szén-dioxid-egyenértékben kifejezve átlagosan 111 millió tonnát bocsátott ki évente. A KVM prognózisa szerint az elmúlt és az elkövetkező évek gazdasági fejlődése miatt a kibocsátás folyamatos növekedésére lehet számítani, amelynek nyomán 2010-ben Magyarországról 97,2 millió tonna szén-dioxid kerül majd a légkörbe, azaz még mindig 6,92 százalékkal kevesebb a bázisértéknél. Hazánk ezt a mennyiséget más országnak eladhatja, vagy tartalékolhatja.

Az EU jogrendszere

Az EU megújuló energiával kapcsolatos politikájának lényege, hogy a jelenlegi helyzet megváltoztatása nélkül megnő az importfüggőség a Közösségen belül (olaj: Közel-Kelet,

földgáz: Oroszország), a fosszilis energiaforrások környezetszennyezése is nő, ezért elengedhetetlen feltétel a fenntartható fejlődés érdekében a megújuló energiák versenyképessé tétele. A célok elérésének eszközeiként pedig megállapítja, hogy megfelelő anyagi forrás biztosítására van szükség különféle támogatások formájában, illetve – korlátozott mértékben – az önmagukban versenyképes, fosszilis energiaforrásokra kivetett adókkal.

A biomassza-energetikai eljárások elterjedését elsősorban az energiapolitikai, hulladékgazdálkodási és mezőgazdasági támogatási rendszer befolyásolja (1. táblázat).

Hazai szabályozások

Magyarország jogszabályi rendszerében az utóbbi években jelentős változások történtek a megújuló energiák és ezen keresztül pedig a biomassza hasznosítás tekintetében.

Az EU megújuló energiaforrásokat érintő legfontosabb jogszabályai, irányelvei stb.

Évszám	Jogszabály
1974	Határozat az energiatakarékosági politikák fejlesztéséről
1980–1990	Energiapolitikai célkitűzések meghatározása
1986–1995	Újabb közös energetikai célkitűzések meghatározása
1986	86/278/EEC a szennyvíziszap elhelyezéséről
1990	90/313/EEC a környezeti információhoz való hozzájutás szabályairól
1991	91/271 EEC a települési szennyvíztisztításról
1992	GATT- egyezmény
1995	Fehér Könyv a Közösségi energiapolitikáról
1996	96/92/EC: az energiapiac liberalizációjáról
1997	8522/97. sz. határozat („Zöld Könyv”)
1999	Felkészülés a Kiotói Jegyzőkönyv végrehajtására
	1999/31 (IV.26.) EK Irányelv a hulladéklerakókról
	1257/1999 EU tanácsi rendelet direktívája a kedvezőtlen adottságú területek lehatárolásáról
2000	2000/60 (X.3.) EK Keretirányelv a vízpolitika területén
2001	2001/77/EK : megújuló erőforrásokból származó energia elterjedésének támogatása
2002	Sevillai keretmegállapodás a megújítható energiaforrások fejlesztéséről
2003	A villamos energia határokon keresztül történő kereskedelme esetén alkalmazandó hálózati hozzáférési feltételekről (1228/2003/EK)
	A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályaon kívül helyezéséről (2003/54/EK)
	Az üvegházgázok kibocsátási egységei Közösségen belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról (a 96/91/EK irányelv módosítása, 2003/87/EK)
	2003/30 EK a bioüzemanyagok közlekedésben való alkalmazásáról
	2003. 06.23. KAP reform energianövények támogatása
2004	A hasznos hőigényen alapuló kapcsolt energiatermelés belső energiapiacion való támogatásáról és a 92/42/EGK irányelv módosításáról (2004/8/EK)

Források: Bohoczky, Bai, 2005.

A kormány 1999-ben kidolgozta a 2010-ig terjedő elképzeléseit, az energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési stratégiát (1107/1999., X.8. kormányhatározat), illetve az ehhez tartozó cselekvési programot. Ebben leírják, hogy a GDP (hazai össztermék) 5%-os évi átlagos növekedéséhez a gazdaság összes energiaigényének 3,5%-al mérséklődnie kell, tehát az energiafelhasználás éves átlagos növekedési üteme nem haladja meg az 1,5%-ot. Ennek a követelménynek való megfelelés érdekében 2010-re 75 PJ/év hőértékű energia-

hordozó megtakarítás, illetve hazai megújuló energiahordozókkal való kiváltásnak kell megtörténnie. Ezekhez természetesen biztosítani kell a pénzügyi keretet és hozzá ki kell dolgozni a pályázati rendszert. A programot két évente felülvizsgálják, és arról a kormányt tájékoztatják, akinek ezután változtatási joga van.

Magyarország az Európai Unióval folytatott csatlakozási tárgyalások során a *II. sz. táblázatban* feltüntetett vállalatokra tett ígéretet a biomassa-energetikai felhasználás terén.

II. táblázat
Magyarország biomassza-energetika vállalásai

	2010
Magyarország összes megújuló	7,0%
Magyarország zöld áram	3,6%
Magyarország zöld hajtóanyag	2,0%

Forrás: vonatkozó jogszabályok

Ezeket az értékeket hazánk több jogi szabályozás módosításával, illetve létrehozásával kívánja elérni, amelyek közül a legfontosabbak a következők.

2001. évi CX. törvény a villamos energiáról lehetővé teszi a biomassza-alapú villamosenergia-termelést. Előírja a vonatkozó gazdasági miniszteri rendelettel együtt (56/2002, XII.29. GKM rendelet, amely 2010. december 31-ig hatályos), hogy a közüzemi szolgáltatók kötelesek átvenni az ilyen módon megtermelt energiát. Az átvételi árat külön jogszabály határozza meg. Jelenleg 78/2005. (X. 7.) GKM rendelet van érvényben (III.a és III.b sz. táblázat).

III.a táblázat
A biomassza-alapú energia időszakai

		Nyári időszakszámítás (h)	Téli időszakszámítás (h)
Csúcsidőszak	nappali	08–14	07–13
	esti	18–21	17–20
Völgyidőszak	reggeli	06–08	05–07
	nappali	14–18	13–17
	esti	21–03	20–02
Mélyvölgyidőszak		03–06	02–05

Forrás: 56/2002(XII.29.) GKM rendelet

III.b táblázat
A biomassza alapú energia jelenlegi átvételi ára

	Ft/kWh
Csúcsidőszak	26,12
Völgyidőszak	23,00
Mélyvölgyidőszak	9,38

Forrás: 78/2005. (X. 7.) GKM rendelet

Tehát ennek a szabályozásnak az értelmében:

- az átlagos napi átvételi ár: **22,46 Ft/kWh**;
- az éves átlagár: **22,11 Ft/kWh**-ra változott.

A gazdaságosságot az előbb említetteken kívül többek között még nagyban befolyásolja – főleg a biomassza hajtóanyagkénti felhasználása esetén – a Jövedéki adóról szóló törvény (2003. évi CXXVII. törvény) a hozzá kapcsolódó jogszabályokkal (216/1997, XII.1. Kormányrendelet, 42/2005., III. 10 kormányrendelet, 2233/2004., IX. 22. Kormányhatározat). Ezek meghatározzák a jövedéki adó visszaigénylésére jogosultak körét, a benyújtás helyét, módját és a feltételrendszert, továbbá szabályozza a visszaigénylés mértékét is.

Az utóbbi jogszabály szerint 2005-re a Magyarországon forgalmazott üzemanyagok energiatartalomra vetített részarányára vonatkoztatva el kell, hogy érje a 0,4–0,6%-ot; 2010-re a forgalmazott üzemanyagokban a bio-üzemanyagok energiatartalomra vetített részaránya pedig el kell, hogy érje a 2%-ot. Fontos része még ennek a jogszabálynak az,

hogy javasolja az elhasznált étolaj-hulladékok felhasználását biodízel gyártására, a bioetanol közvetlen motorbenzinbe keverését, valamint egyéb megújuló üzemanyagok felhasználásának általános összehasonlító gazdasági, technikai, környezetvédelmi vizsgálatát is.

A földgáztörvényt (2003. évi XLII. törvény) a 2005. évi LXIII. törvénnyel (június 20) módosították, amelyben kiterjesztették a hatályát a biogázra és a biomasszából származó gázokra is. Ezeknek a földgázrendszerbe juttatási feltételeit külön miniszteri rendelet határozza meg. Ezzel kapcsolatban elvárható, hogy a biogáznak földgáz minőségűnek kell lennie, azaz megfelelő metántartalommal és tisztasággal kell majd rendelkeznie.

Az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága 2005. május 17-én határozati javaslatot fogadott el „Az alternatív energiahordozók elterjesztésének hatékonyabbá tételéről” címmel, amelyet a plenáris ülés elfogadott és megalkotta a 63/2005. (VI. 28.) OGY határozatot. Ebben az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy készítsen elő akadálymentesítő jogszabályi csomagot az alternatív energiaforrások elterjesztésének gyorsítása érdekében.

A biomassza energetikai hasznosítását természetesen a fent említetten kívül nagymértékben befolyásolják a környezetvédelmi szabályozások is. Az ehhez fűződő jelentősebb hazai jogszabályok a *IV. számú táblázatban* láthatóak.

IV. táblázat:

A biomassza hasznosításához szorosan kapcsolódó legfontosabb hazai, környezetvédelmi jogszabályok

Év	Jogszabály
2000	2000. évi XLIII törvény a hulladékgazdálkodásról
2001	49/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről
	98/2001 (VI. 15.) Kormányrendelet a veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről
	213/2001. (XI. 14.) Kormányrendelet a települési hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről
	16/2001. (VII. 18.) KöM rendelet a hulladékok jegyzékéről
	21/2001 (II. 14.) Kormányrendelet a levegő védelmével kapcsolatban
	14/2001 (V.9) KÖM-EÜM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről.
	23/2001 (XI.13.) KöM rendelet a 140 kWth és az ennél nagyobb, de 50 MWth-nál kisebb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések légszennyező anyagainak technológiai kibocsátási határértékeiről
	204/2001. (X. 26.) Korm. rendelet a csatornabírságról
	50/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet a szennyvizek és szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól
2002	110/2002. (XII. 12.) OGY határozat az Országos Hulladékgazdálkodási Tervről
	25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról

Összefoglalás

Az EU energetikai elvárásai a jelenlegi szintig viszonylag nagyobb nehézségek nélkül teljesíthetők voltak, a további elvárások teljesíthetősége azonban már nehézségbe ütközhet. A biomassza energetikai előállításának és hasznosításának szélesebb körű elterjedése hazánkban nem technikai, hanem gazdasági problémákból adódik. Az EU elvárásainak való megfelelés érdekében mindenképpen szükséges stabil jogszabályi háttér megteremtése és célzott (eljárástól függően méretbeli, műszaki-technológiai, jövedelmezőségi kritériumok stb.) hosszabb távon is kiszámítható támogatási rendszer létrehozása, illetve az ismeretek továbbadása.

Irodalom

[1] Bai, A.: A biomassza felhasználása (szerkesztőként és társszerzőként). Szakkönyv. Társszerzők: Dr.

Lakner Zoltán, Dr. Marosvölgyi Béla, Dr. Nábrádi András. Szaktudás Kiadó Ház. ISBN 963 9422 46 0. Budapest, 2002. pp. 1-230.

[2] Bai A. (témafelelős): Bio-üzemanyag termelés és felhasználás szabályozásának és jogi feltételeinek elemzése. Közreműködő: Kormányos Szilvia. European Commission. 6th Framework Programme on Research, Technological Development and Demonstration Mobilis 513 562 Integrated Project. Mobility Initiatives for Local Integration and Sustainability. WP5 Clean and Energy Efficient Vehicles. Koordinátor: Debrecen MJV Önkormányzata, Toulouse-i Önkormányzat. p. 1–156., Debrecen, 2005.

[3] Diós J.: Életbe lépett a Kiotói Jegyzőkönyv. www.radio.hu (2005. 02. 16.)

[4] Ladányi L.: Életbe lép a Kiotói Jegyzőkönyv www.origo.hu/tudomany/fold/20050215eletbe.html (2005. 02. 16.)

[5] Bohoczky, F.: Megújuló energiaforrások magyarországi felhasználása. „A magyar energiapolitika helyzete és jövője” konferencia. Magyar Energiahatékonysági Társaság és a MTESZ HBM Szervezete. Debrecen, 2005. május 10.